

Afgiftekantoor
Antwerpen X

Driemaandelijke
Nieuwsbrief voor
EPITAAF-leden

Nummer 35
april-mei-juni 1997
11de jaargang

EPITAAF

vereniging voor funeraire archeologie

Voorwoord

Een reeks tekeningen van de hand van beeldhouwer Albert Poels met ontwerpen voor grafmonumenten vullen sinds kort de Epitaafverzameling aan. Petra Maclot ging voor ons op zoek naar de funeraire realisaties van deze beeldhouwer. Els Vertommen onderzoekt de samenwerking

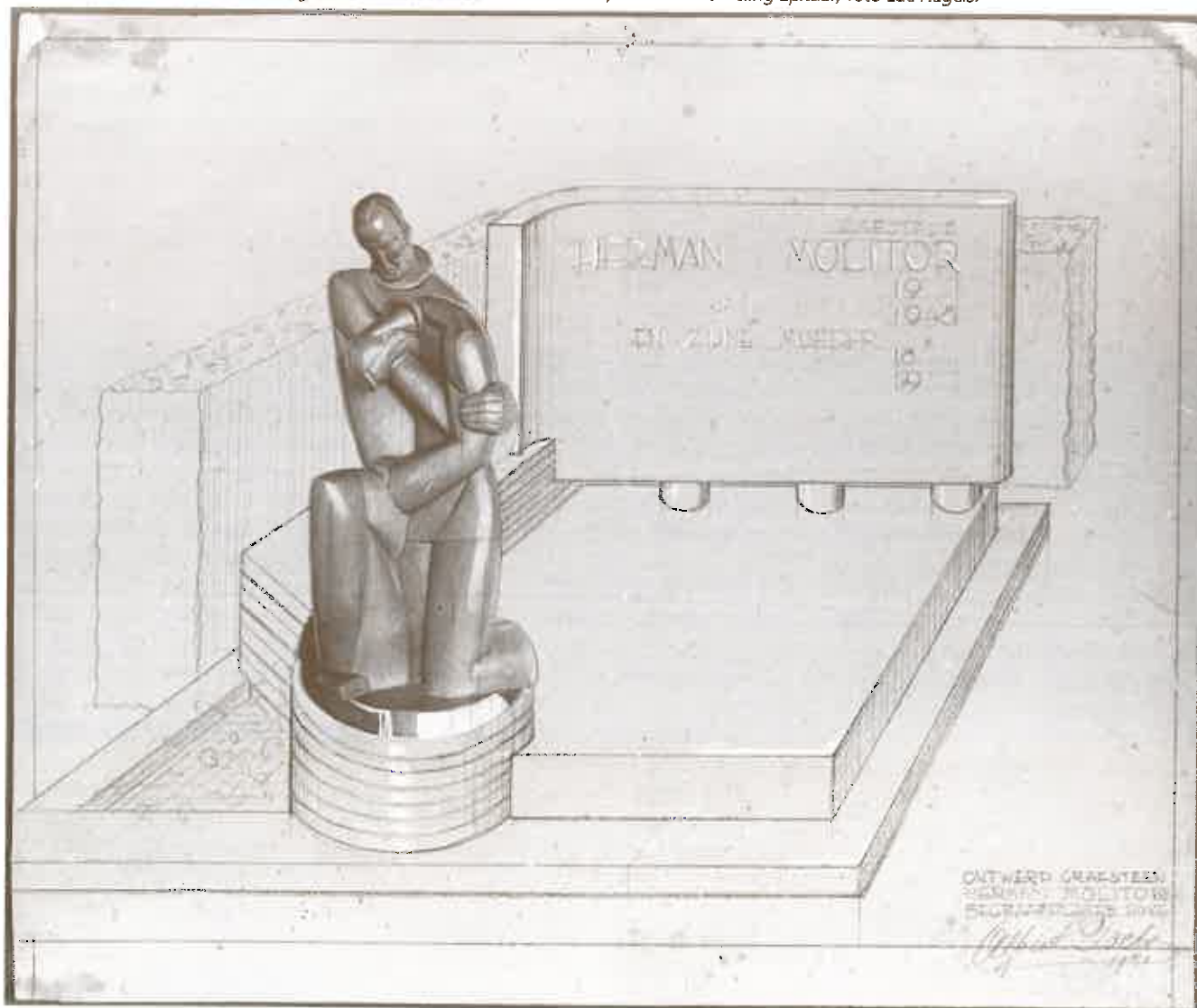
van Albert Poels met architect Huib Hoste.

Epitaaf had het genoeg om in april het nieuwe boek van Cecilia Vandervelde over de Brusselse begraafplaatsen aan de pers voor te stellen. Graag willen wij ook onze leden met dit werk kennis laten maken.

Inhoud

Grafbeeldhouwwerk van Albert Poels	2
Een kortstondige samenwerking van Albert Poels met architect Huib Hoste	7
Brusselse begraafplaatsen geïnventariseerd en te boek gesteld ..	8
Agenda	8

Ontwerp van Albert Poels voor het grafmonument van de familie Molitor, 1951. Verzameling Epitaaf, foto Luc Nagels.

Grafbeeldhouwwerk van Albert Poels

Albert Poels, 1966.
Foto Filip Tas.

Begin 1997 werd door de erven van Poels aan Epitaaf-bestuurslid Lode De Clercq een aantal van beeldhouwer Albert Poels' originele ontwerp-tekeningen voor grafmonumenten aangeboden. De aankoop ervan voor het archief van Epitaaf is aanleiding voor het "graven" naar de figuur en zijn werk in functie van het funeraire patrimonium, en voor het in een bredere context situeren van zijn oeuvre.

Zoals Joos Florquin, die destijds voor de BRT de reeks "Ten huize van" maakte, zeer juist heeft geparafraseerd: *Waar men gaat langs Vlaamse wegen, men komt heel wat "Poelskens" tegen!* En wellicht zijn menige begraafplaatsen in de provincie Antwerpen enkele werken rijk van deze vrome beeld-

houwer, aan wie verzamelaars, bewonderaars en gelijkgezinden opdracht gaven hun laatste rustplaats te markeren met een hoopgevend symbool.

Opleiding, studies en aanloop

Albert Poels werd geboren in Berchem op 7 april 1903 als zoon van Jan Poels en bleek voorbestemd om beeldhouwer te worden: *Ik heb mijn stiel geleerd bij mijn vader op atelier. Hij kapte ornamenten. Hij was een perfect stielman, maar hij had minder aanleg voor het schepende werk* (1). Vader Poels zou als *sculpteur ornemaniste* vooral gespecialiseerd geweest zijn in *gevel- en binnenhuisversiering*, en

was gevestigd Statiestraat 150 (2).

Jan Poels is tot nog toe onbestudeerd gebleven, en hoewel op handen gedragen door zijn wél erkende zoon, een wat op de achtergrond gelaten figuur. Hij had gestudeerd aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten van Antwerpen en de enkele geïdentificeerde werken getuigen niet alleen van een groot ambachtelijk vakmanschap, maar tevens van een niet te onderkennen artistieke kwaliteit. Hij is dan ook opgemerkt geworden in een tijdschrift als *Bâtir*, waarin in 1938 zijn bijdrage aan het complex der Witte Paters te Boechout van architect Frans Peeters werd bejubeld in termen als: *création de caractère bien moderne, expression puissante, d'un grand style*. De vier evangelisten die er de gewelfribben dragen lijken in een reeds herkenbare Poels-stijl gegoten (3). Die gebondenheid van zijn toegepaste kunst met architectuur en de contacten die hij onderhield met bouwmeesters als A. Van der Gucht, Jef Huygh, Eduard Van Steenbergen (4) en Frans Peeters (5) zou hij met zijn zoon delen.

Reeds op school werd de kunstzinnige aanleg van zoon Poels aangemoedigd. **Albert Poels** volgde vioolles aan de muziekschool van Berchem, musiceerde in het orkest van de *Vlaamse Vrienden* en speelde ook wat klavier.

Al vroeg werd hij door zijn vader als een middeleeuws ambachtsgezel in 'het vak' grootgebracht. Overdag boetseerde en beitelde hij Louis XV, Louis XVI en renaissance stijlen. Maar naast deze praktische opleiding als ornamentist ging hij 's avonds ook beeldhouwkunst studeren: eerst drie jaar aan de Academie van Berchem, bij Alfons Strymans en Frans Mortelmans, en daarna - zoals zijn vader - zes jaar aan de befaamde Koninklijke

Academie voor Schone Kunsten van Antwerpen bij José Dupon, van wie hij de cursussen beeldhouwen naar levend model en figuurvorming volgde. Tijdens zijn legerdienst in 1924-25 bleef hij student onder Emiel Vloors (6).

Aanvankelijk vertrokken met een grote belangstelling voor het kubisme, ontwikkelde de jonge Poels via het expressionisme al vlug een eigen herkenbare stijl. Hij was in zijn beginperiode beïnvloed door vernieuwers als Constantin Brancusi, maar uiteindelijk zou hij een figuratief beeldhouwer worden. Hoewel sommige van zijn vroegere werken zeker van opmerkenwaardige kwaliteit zijn - zoals het zeer kleine maar niettemin monumentale *Symbiose* (12 x 6cm.) - toch hoorde hij nooit tot het gezelschap van de generatie Oskar Jespers, Paul Joostens, Pol van Ostaeyen en consoorten.

Bij nadere studie van zijn persoonlijkheid komt Berten Poels niet over als een kunstenaar die zich gedroeg als 'artiest', die als bohémien leefde, die een pose aannam. Integendeel blijft hij herinnerd als een brave, vriendelijke man, die geloofde dat hij door zijn kunst de wereld rondom 'schoner' kon maken... Hij was geenszins verwaand, zij het zelfbewust in wat hij deed. Toen hij op zijn 26ste in het huwelijk trad met Raymonde Geeraerts, moest hij al spoedig in het levensonderhoud voorzien van een kroost van vier dochters en een zoon. Tijd voor gefilosofeer kon hij zich wellicht niet veroorloven. Bij hem kwam het erop aan als beeldhouwer aan de kost te komen, maar toch kunstenaar te blijven.

Succesvolle loopbaan

Het jaar 1929 lijkt voor Poels een jaar van initiatieven en belangrijke beslissingen te zijn geweest. Hij hield zijn eerste tentoonstelling en verliet het atelier van zijn vader, hij trouwde en liet een huis bouwen. In de eerste periode van zijn loopbaan had hij zich voornamelijk

toegelegd op kleiner werk in sterk gestileerde vorm. Hiervoor zijn de zeer compacte dierstudies als de mus, de gier, de duif, de reiger, de kat, maar ook boeksteunen in de vorm van dieren kenmerkend. Onderwerpen waarvoor de keuze ongetwijfeld was beïnvloed door zijn leermeester en vermaard dierensculpteur Dupon, en waarvoor hij regelmatig de Antwerpse *Zoölogie* bezocht.

Zijn eerste tentoonstelling in 1929 toonde werk van *ten top gedreven expressionisme en kubisme* en kreeg de stempel van *gedurfd* opgedrukt (7). Bij de Wereldtentoonstelling van 1930 te Antwerpen werkten vader en zoon Poels samen met de architecten Huygh en Van Steenberghe. In 1933 hielden Albert Poels en zijn vriend kunstschilder Frans Van Giel een tentoonstelling te Brussel die bij de Franse kritiek stof vormde voor een uitvoerige bijdrage in het Parijse *La Revue Moderne* (8).

Omtrent die tijd werd hij ook lid van *Moderne Kunst*, een groep van jonge kunstenaars die in weerwil van de economische recessie het voorbeeld stelden samen te exposeren, met Poels als enige beeldhouwer naast 11 schilders (9). Later, toen deze vereniging opgeheven was, zou hij de kring *tGetij* stichten, waarvan hij jarenlang voorzitter bleef.

Na het kubisme trad een periode in van soepeler en sierlijker werk, waarin voor 't eerst menselijke figuren voorkwamen. Van Albert Poels zijn geïdealiseerde erotische vrouwenaakten bekend (10), zoals *Verlangen* en *Leda*, maar algemeen wordt hij toch wel vereenzelvigd met anderssoortige onderwerpen.

Toen hij belangrijker opdrachten begon te krijgen, vaak van openbare besturen, kreeg hij de kans op monumentaler schaal te werken. Als beeldhouwer wordt hij vooral geassocieerd met enkele monumentale vrijstaande sculpturen, alom bekende werken zoals het in 1963 gegoten beeld *Lange Wapper* bij

het Antwerpse Steen en *Reinaert de Vos*, in rode mainzandsteen uitgevoerd in 1958 voor het stadspark te Sint-Niklaas. Zijn belangstelling voor letterkunde en volkslegenden gaf hij gestalte in cycli gewijd aan *Reinaert de Vos* en *Tijl Uilenspiegel*, *Pallierter* en *Tinneke van Heule*, etc.

Maar misschien méér nog was de godsdienst voor hem altijd een belangrijke inspiratiebron, getuige beelden zoals zijn *Sint-Franciscus*, of zijn *Piëta*, en de talrijke Maria-beelden tegen gevels, maar ook de innige houding van figuren voor zijn grafmonumenten. Hij telde daarom talrijke opdrachtgevers uit het katholieke milieu, zowel van instellingen zoals kerk en klooster der Capucijnen van Boom, de Vlaamse Vereniging der Kroostrijke Gezinnen, Heilig Graf van Turnhout, etc. als van particuliere personen.

Hij ontwierp ook munten, talrijke medailles - zoals de gedenkpenning naar aanleiding van het 25-jarig ambtsjubileum van Koning Boudevijn - emblemen en sieraden. Tot zijn oeuvre horen meerdere portret-sculpturen van bekende Antwerpse persoonlijkheden zoals Kamiel Huysmans, Achiël van Acker, August Borms, P.W. Segers, maar ook de monumenten van kunstenaars als Jozef Simons (Turnhout), Filip de Pillecyn (Hamme), Jef van Hoof, Ernest Claes, Cyriel Verschaeve en Felix Timmermans (11), etc.

Albert Poels als Vlaamse cultuurdrager

Dat het werk van Poels duidelijk te vereenzelvigen is met het Vlaamse en katholieke gedachtengoed blijkt vooral uit de talrijke opdrachten die hij uitvoerde voor de Vlaamse Toeristenbond (12).

Poels droeg zijn *Vlaamse levensblijheid* uit, en stelde tentoon in Antwerpen, Brussel, Gent en Brugge, maar ook in Nederland te Tilburg, 's-Hertogenbosch, Den Haag, Breda, Eindhoven. Nog verder weg werd zijn werk voorgesteld in

Wenen, Möln, tot in Stockholm en Rome toe, terwijl zelfs in Indië op Belgische missieposten sculptuur van zijn hand terechtkwam. Zijn werk werd er gunstig ontvangen en krantenknipsels spreken van *un style, une nouvelle forme d'union de l'esprit humain, en leicht stilliertes Realismus ...*

Albert Poels, de beeldhouwer der *geronnen sierlijkheid*, zoals zijn epiteton ornans ooit luidde (13) overleed te Borgerhout op 23 augustus 1984, op 81-jarige leeftijd. Eén jaar eerder schonk hij aan de gemeente Borgerhout een belangrijke collectie gipsmodellen. Eind 1995 werd door de Kredietbank - die verschillende beelden van Poels in haar bezit heeft - in de Boerentoren te Antwerpen een tentoonstelling aan zijn werk gewijd (14).

Grafbeeldhouwwerk

Dat beeldhouwen en bouwen voor het grafbeeldhouwersatelier Poels & Zoon erg dicht bij elkaar lagen blijkt duidelijk uit hun ontwerpen voor grafmonumenten. Zij zorgden voor het totaalconcept. Reeds bij de inventarisatie van de **begraafplaats van Berchem** (15) waren vier grafmonumenten van dit atelier aan het licht gekomen, waarvan twee door Albert maar ook twee door vader Poels zijn gesigineerd. Wie van beide heeft ingestaan voor de architecturale context is echter niet bekend, en mogelijk was er een architect mee gemoeid.

Door Jan Poels gesigineerd zijn het witstenen beeld en de bronzen plaquette voor de familie Eugeen van Beylen (1867-1931) - Zenobie Eriksson, verwerkt in een werkelijk zeer architecturaal en monumentaal opgevat graf in Art Decostijl in 1932 opgericht op de hoek van van de hoofdwegen B en H (16). Getekend *J. Poels zonen* is de gestileerde Egyptiserende vrouwenfiguur in een ander zeer imposante grafstede, omstreeks 1933-34 in Art Deco stijl ontworpen voor de Familie Frans Vermeulen-Steels, op Perk 2 aan het rondpunt waar hoofdwegen D, B en

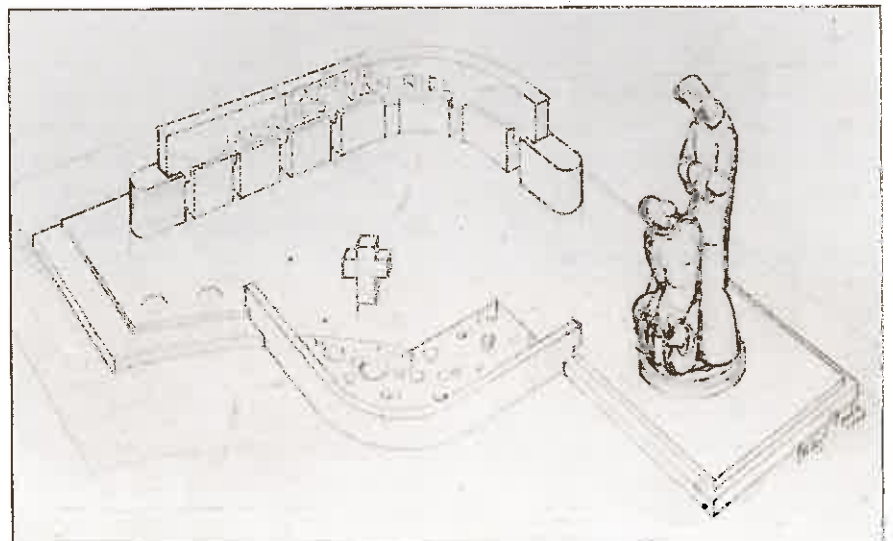
A elkaar kruisen. De architectuur voor dit in het oog springende hoekmonument werd uitgevoerd door de *gebroeders Vermeulen Berchem*, opvolgers van de overledene, die zelf plafoneerder was en aannemer van particuliere werken.

Voor elf leden van de familie van de Berchemse aannemer Jacques Van Riel (1880-1944), maakte Albert Poels de grafstede op de hoek van Perk 34, kruispunt tussen de hoofd-

wegen Q en R. De bronzen sculptuur is getiteld *Allerzielen*. Albert Poels tekende ook het graf voor zijn ouders (17), gelegen aan de hoofdweg M op Perk 13, dat er verwaarloosd bijligt. Het is een zeer eenvoudig graf, bestaand uit een lage bakstenen muur waarin een witstenen laagrelief is voorzien, met vooraan een dekplaat, vrij recent herplaveid met gepolijste tegels, waarop een kruis ligt en een tekstblok staat : *familie J. Poels-Bogaerts*.

Grafmonument Jacques Van Riel op de begraafplaats van Berchem (Antwerpen): detail (foto Bert Bracke) en ontwerp (verzameling Epitaaf, foto Luc Nagels).

Zelf werd de kunstenaar begraven bij zijn betreurde echtgenote op de **Borgerhoutse begraafplaats Silsburg**. Zijn eigen graf is er gesierd met een laagrelief van Maria met kind.

Maria met kind (bronzen reliëf), eigen grafmonument van Albert Poels. Begraafplaats Borgerhout, Silsburg (Deurne). Foto Bert Bracke.

Op de **stedelijke begraafplaats Schoonselhof** was de aanwezigheid van het werk van Albert Poels reeds bekend, vooral voor de graven op het Ereperk N, waar Antwerpse bekenden rusten temidden een vredig grasperk. Daar kregen de dichter August Van Cauwelaert (1885-1945) en toondichter Renaat Veremans (1894-1945) beiden een beeld van Albert Poels (18). In 1976 nog werd er de grafsteen van de Vlaamse letterkundige en strijdend flamingant August Snieders (1825-1894) onthuld (19).

Maar bij elk bezoek aan een begraafplaats in de provincie Antwerpen wordt de inventaris van Poels' grafmonumenten langer. Zo werd onder meer op de **gemeentelijke begraafplaats van Schoten** de gedenkplaat genoteerd van een zekere Ilse Steynen.

Poels' palmares vermeldt ook het grafmonument van een De Swert, en van de antimilitarist Berten Fermont (1933), die nog dienen te worden gelocaliseerd (20).

Met de aankoop van dit archiefonds verwerft Epitaaf een representatief staal voor de grafbeeldhouwkunst en de wijze waarop katholieke Vlaamsbewuste middens de laatste rustplaats vorm wensten te geven. Poels' figuratieve, met troost en hoop geladen monumenten waren uitlopers van een ambachtelijke en gepersonaliseerde traditie.

Aangekochte ontwerptekeningen

Met uitzondering van één kleinere schets zijn de alle op papier in potlood uitgetekende en soms lichtjes geaquarelleerde ontwerpen netjes en strak in isometrisch perspectief voorgesteld. Eén enkele

Grafmonument van toondichter Renaat Veremans. Ereperk, Schoonselhof. Foto Bert Bracke.

keer ook in grondplan, voor- en zij aanzicht, en op enige na op schaal 1/20. De naam van de opdrachtgever staat erop, de toekomstige bestemmingsplaats niet altijd. De materialen zijn slechts in één geval vermeld, maar zijn meestal af te leiden uit de tekening zelf. Ook de beplanting is wel eens aangegeven, in zoverre deze deel uitmaakte van het monument zelf. Soms is het beeldhouwwerk erg uitgewerkt, maar meestal is het in slechts enkele trekken voldoende getypeerd. Enkele keren zijn ontwerpen gesigneerd en gedateerd en te oordelen naar de stervensdata

der opdrachtgevers moet dit werk gesitueerd worden in de periode 1940-1970.

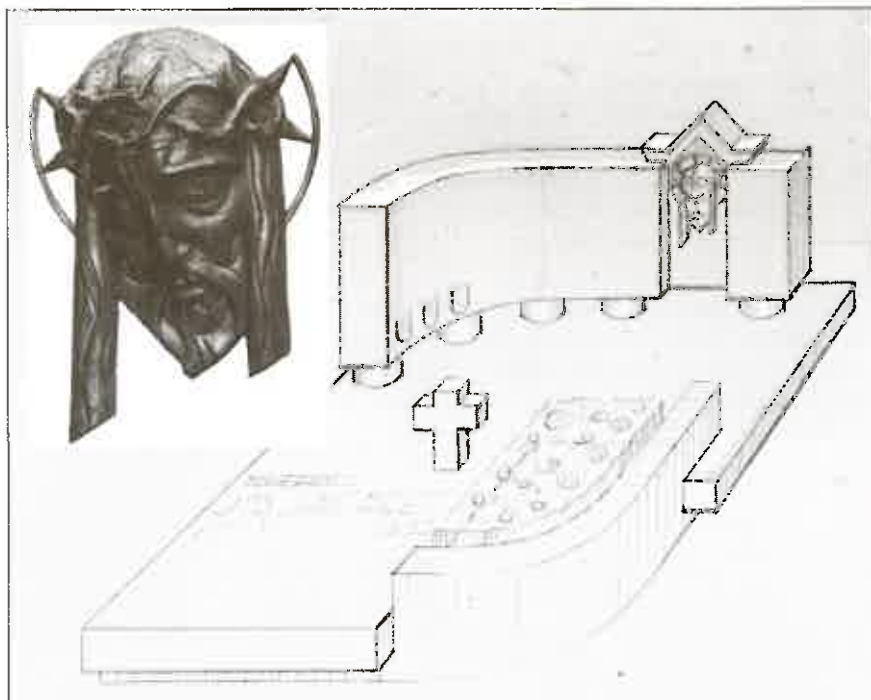
Het lot telt 21 tekeningen, waaronder enkele alternatieve ontwerpen, voor in totaal 14 grafsteden, bestemd voor oprichting op verschillende begraafplaatsen, met name Schoonselhof Antwerpen, Berchem, Pulle, Hove, Boom en vermoedelijk ook Hoogstraten en Niel. Dit fonds is thans volledig geïnventariseerd maar wij publiceren hier slechts een lijst van de erin opgenomen documenten. Van enkele der onderwerpen is de vermoedelijke plaats van

oprichting bekend, maar nog na te trekken, terwijl ook de indentiteit der personen nog enig speurwerk vraagt.

Petra Macлот

BEKNOPT INVENTARIS

- Dichter **August Van Cauwelaert** (1885-1940) [3] (21), pas in 1951 ingehuldigd op het Schoonselhof.
- Toondichter **Renaat Veremans** (1894-1969) en zijn echtgenote **Maria Frank** (1886-1965) [2], Schoonselhof (initiatiefnemer Vlaamse Toeristenbond).
- Familie **Jacques Van Riel** (1880-1944) [2], uitgevoerde versie C, gesigineerd **Albert Poels 1942**, begraafplaats Berchem.
- Bouwmeester **Camille Bal** (1921-1946) [1], gesigineerd **beeldhouwer Alb. Poels**, vermeld staat eveneens **Football Club Boom ter nagedachtenis - aan Benoit Eyndhoven**, begraafplaats Boom (?).
- **Herman Molitor** (19 -1945) en zijn moeder [1], sculptuur in foto opgekleefd, gesigineerd **Albert Poels 1951**, plaatsing nog onbekend.
- Familie **Frans Leysen-Mertens** (1875-1961) [2], uitgevoerd door grafmaker Van Beeumen te Emblem en opgericht op de gemeentelijke begraafplaats van Pulle.
- Schepen **Jos Van Pelt** (1885-1952) [1], gesigineerd **Albert Poels 1952**, Borgerhoutse begraafplaats Silsburg (22).
- **Jozef M.L. Van Pelt** (1912-1970) en **Paula Wouters** [1], begraafplaats Hoogstraten (?).
- **Jos Van Meel** (1889-1967) en **Gaby De Bruyn** [1], gesigineerd **AP**, begraafplaats Borgerhout (?).
- Familie **Polydore Serrien** (1889-1963) [2]
- Dokter **Jos Uytterhoeven** (1842-1952) [1]
- Familie **L. Hermans-Mampaey** [1]
- Familie **Octave Engels** [2]
- Familie **L. Borms-Claeysier**, Fr. Borms (1852-1944) reeds bijgezet [1], gesigineerd **october 1946 Albert Poels 54182**.

Grafmonument Van Pelt. Begraafplaats Borgerhout, Silsburg (Deurne). Detail (foto Bert Bracke) en ontwerptekening (verzameling Epitaaaf, foto Luc Nagels).

(1) AMCV, P 616, K, Raak 24.

(2) Adresboek 1911, p. 424.

(3) P.-L. FLOUQUET, *En pays flamand, quelques églises et chapelles de l'architecte Frans Peeters*, in: *Bâtir*, 40, maart 1938, p. 605-606.

(4) Van Steenberghe bouwde in 1929 de woning van vader Jan Poels, Karel Coggestraat 45, Berchem en later (1938-40) ook nog een woning en atelier op de hoek van de Thibautstraat en de Arthur Matthyssstraat 61 te Borgerhout. Met zoon Jan Poels kwam het tot een samenwerking voor Art Deco-woning Delegarde (1927), Frederik de Merodestraat 25, Berchem, en het monument aan A. Kennis (1928), initiatiefnemer van de Unitas tuinwijk, Deurne.

(5) Art Deco-huis, 1930, Zwanenlaan 10, Wilrijk. Jan Poels versierde de gevels met een hoorn des overvloeds, een uil en een kinderfiguur.

(6) AMCV, P 616, K, E. VERSTRAETE, *Kunst & Cultuur*, 27.12.1978.

(7) AMCV, P 616, K, *Het Volk*, 9.9.1950.

(8) AMCV, P 616, K, *La Revue Moderne*, 30.10.1933.

(9) A.J.J. DELEN, *De groep kunstenaars van "Moderne Kunst"*, Antwerpen, 1935.

(10) *Dictionnaire biographique illustré des Artistes en Belgique depuis 1830*, 1987, p. 293.

(11) Filip TAS, fotograaf, *Kunstenaars in Antwerpen 1960-1970*, tentoonstellingscatalogus, Antwerpen, 1993, p. 66-67.

P. SCHEPENS, *Antwerpse gedenkplaten*, Antwerpen, 1982.

(12) Gedenkplaat (1957) van Vlaams schrijver en militante katholiek Karel Van den Oever (1879-1926) op diens geboortehuis, Steenhouwersvest, Antwerpen. Gedenkplaat (1953) van dichter Willem Gijssels en romanschrijver Lode Zielens op hun beider verblijfplaats Carnotstraat 90, Antwerpen, etc.

(13) AMCV, P 616, K, K. VERTOMMEN, in: *De Vlaamse Linie*, 28.01.1949, p. 6.

(14) T. JOCHEMS, *Beeldhouwer Albert Poels*, retrospectieve tentoonstelling 6.11.95-15.12.95, Antwerpen 1995.

(15) P. MACLOT, *Over de begraafplaats Berchem en haar grafmonumenten*, in *Epitaaaf-nieuwsbrief*, nr. 15, 1995, p.5 *Antwerpse Begraafplaatsen*, gelegenheidsbrochure, Stichting Monumenten & Landschappen i.s.m. Epitaaaf, Brussel-Laken, 1993, p. 68.

(16) P. MACLOT, *Antwerpse Begraafplaatsen*, op. cit., p. 8, 91.

(17) H. EGGENSTEIN, *Aantekeningen over Antwerpse begraafplaatsen*, Eerste deel: Berchem-Mortsel-Wilrijk, Antwerpen, 1946, p. 26.

(18) J.-E. DRIESESENS & RENAUD, *Schoonselhof, een hommage*, Schoten, 1993, p. 78. F. TAS, R.I.P. *Funeraire monumenten van beroemde Vlamingen*, Pandora, 1996, p. 98.

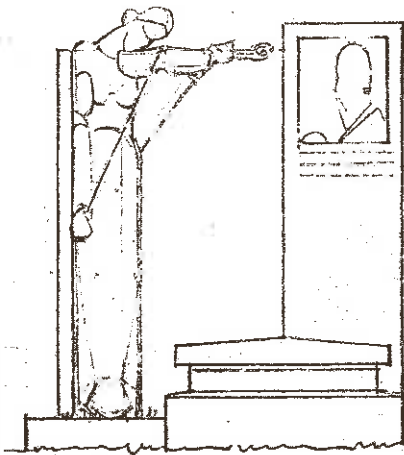
(19) P. SCHEPENS, *Antwerpse Gedenkplaten*, Antwerpen, 1983, p. 521, 36,98.

(20) AMCV, P 616, K, A. VAN HUMBEECK, in: *Kerk & Vrede*, 10e jg., nr. 11, 1.11.1934.

(21) aantal documenten.

(22) Met dank aan Epitaaflid Bert Bracke voor deze gegevens.

Een kortstondige samenwerking van Albert Poels met architect Huib Hoste

benadrukking van de ledematen en het instrument refereren eerder naar de beginperiode van Albert Poels waarbij de fysioplastische visie domineerde.

Een *tweede ontwerp* leunt meer aan bij het latere werk. Hier domineert de gevoelsuitdrukking, de vorm. De vloeiende gebogen lijnen van het lichaam en het kleed staan in streng contrast met het sobere rechtlijnige ontwerp van de tombe. Het staat er letterlijk en figuurlijk los van.

Het *derde ontwerp* geeft verschillende variaties in hoogte op het thema van de trapvormige tombe, terwijl er ook een isometrische voorstelling van wordt gegeven. De knielende vioolspeelster is hier duidelijk van de hand van Huib Hoste en bijgevolg wellicht eerder als een aanwijzing dan als ontwerp bedoeld.

Het verschil in stijl tussen de verschillende ontwerpen maakt het moeilijk er een exacte datering aan te geven. Rekening houdend met de nummering van de archiefbundels schatten we dat dit project van begin jaren '30 dateert.

Een eerste kennismaking tussen Huib Hoste en Albert Poels had wellicht na 1930 plaats, toen de uit Brugge afkomstige architect uitweek naar Antwerpen. Evenwel is niet uitgesloten dat zij elkaar reeds vroeger, in de jaren 20 ontmoetten. Hoste, bekommerd om de Vlaamse emancipatie organiseerde toen, samen met kunstschilder Jozef Peeters, drie congressen voor moderne kunst, waarvan er twee in 1922 in Antwerpen plaatsvonden. Daarbij komt nog hun binding met

de VTB. In hun meest experimentele periode, de jaren '20 en '30, waren ze beiden actief binnen het progressief artistieke milieu met bindingen naar Nederland. Mogelijk hadden ze gemeenschappelijke vrienden.

Beiden waren afkomstig uit een katholiek conservatief milieu en trachtten onder invloed van het kubisme een nieuwe vormtaal te vinden, een constructief eerlijke en uitgepuurde compositie, wég van de 19de-eeuwse neostijlen en ornamentiek. Verder waren ze beiden de Vlaamse zaak genegen. Maar daar houdt de vergelijking ook op.

Huib Hoste speelde eerder een voortrekkersrol en probeerde alles meer in een internationale context te plaatsen, daarbij had hij omgang met grote figuren als Berlage, Le Corbusier, L. Vanderswaelmen, V. Servranckx en A. Pompe. Hij was tevens medestichter van C.I.A.M. (Congres International d'Architecture Moderne) en stond aan de wieg van een eigen Vlaams modernistisch tijdschrift *Opbouwen*.

Daartegenover stond Albert Poels die geen enkel "isme" aankleefde, maar zijn eigen bescheiden wegging. Hij bepaalde niet zelf de nieuwe stromingen, maar onderging ze en gaf er zijn eigen regionalistisch tintje aan.

In de na-oorlogse periode sloegen beiden (uit noodzaak) de commerciële richting in. Voor Huib Hoste betekende dit een langzame ondergang, voor Albert Poels brak een periode van ongekende bloei aan.

Els Vertommen

(Doc. Sint-Lukasarchief, fonds Huib Hoste)

Voorlopig is maar van één project met zekerheid te stellen dat er een duidelijk verband bestaat tussen beeldhouwer Albert Poels en architect Huib Hoste. Het gaat hier om het grafmonument van (de familie) Vermeersch. Een vrouwenfiguur gehuld in een enkellang gewaad bestijgt de treden van een graftombe en beroert met gebogen bedroefd hoofd de snaren van een viool.

Bundel 417 uit de Hosteverzameling van het Sint-Lukasarchief te Schaarbeek bevat in totaal vier verschillende bladen met schetsontwerpen voor een grafmonument, waar duidelijk twee tendenzen in waar te nemen zijn.

Een *eerste ontwerp* toont een figuur die duidelijk opgaat in het strenge verticale en horizontale lijnenspel van de graftombe en waarbij alleen de halslijn de strijkstok en de arm een duidelijk diagonale afwijking vormen. Het bas-reliëf is naast de tombe geplaatst op een sokkel met begroeiing (gras?). De duidelijke

Begraafplaats Elsene.
Jongeman die de levensdraad doorknipt,
beeldh. Eugène de Bremaecker, 1911.
Foto C. Vandervelde.

AGENDA

Zaterdag 21 juni 1997, 10.30 uur
Rondleiding op het **Kerkhof van LAKEN**
door Epitaafvoorzitter Marcel Celis

*Wij verzoeken U op voorhand in te schrijven door
overschrijving op rekeningnummer 068-2039260-56
van Epitaaf, 1020 Brussel, met vermelding van datum,
activiteit en aantal personen.*

Leden : 75 BEF / Niet-leden : 150 BEF.

• BRUSSELSE BEGRAAFPLAATSEN • GEINVENTARISEERD EN TE BOEK GESTELD

Na het verschijnen in 1991 van **La Nécropole de Bruxelles**, vatte auteur en Epitaaflid Cecilia Vandervelde het project op haar studie van het funerair patrimonium uit te breiden tot alle rustplaatsen van de Brusselse regio. Het resultaat van jarenlang studiewerk is nu gepubliceerd.

Epitaaf had het genoeg om dit boek **Les Champs de repos de la région Bruxelloise** op vrijdag 18 april aan de pers voor te stellen in de ateliers Salu te Laken. Het boek wordt ingeleid met een algemeen geschiedkundig overzicht, gevolgd door drie thematische wandelingen - een filosofische, een sociologische en een esthetische - langsheen de verschillende Brusselse begraafplaatsen.

Wat het **inventarisgedeelte** betreft worden per begraafplaats de merkwaardige monumenten ondergebracht in verschillende rubrieken zo ondermeer het beroep van de overledene (militairen, schilders, beeldhouwers, musici, schrijvers), of die van adellijke en notabele families. Andere monumenten worden dan weer ondergebracht in meer typologische of thematische groepen - kindergraven, familiebanden, meditatieve en dramatische sculptuur, symboliek, portret enz. Een dergelijke opdeling geeft soms aanleiding tot enige verwarring en het vraagt wel wat zoekwerk om een grafmonument terug te vinden.

Wie zich de moeite getroost om het lijvige boek (820 blz. en 1000 illustraties !) grondig door te nemen

zal er een schat aan informatie in terugvinden. Dit boek is dus zeker een must voor wie belangstelling heeft voor ons funerair patrimonium, het is tevens een onontbeerlijk werkinstrument voor iedereen die zich over de Brusselse begraafplaatsen wil ontfemen. Het boek werd door de auteur uitgegeven in eigen beheer.

Het boek

Les Champs de repos de la région Bruxelloise wordt verdeeld door ALTERA (tel. 02/345.49.00, fax 02/345.46.40) en kost 1500 BEF + 100 BEF verzendkosten.

Het kan ook besteld worden bij auteur Cecilia Vandervelde, Ambiorixsquare 30 bus 71, 1000 Brussel, tel. 02/735.29.51. Graag naam en volledig adres van de bestemming. Voor de twee boeken samen betaalt men 2500 BEF + 150 BEF verzendkosten.

EPITAAF vzw

Onze-Lieve-Vrouwvoorplein 16 - 1020 Brussel

MET DE STEUN VAN

BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK
GEWEST

VLAAMSE
GEMEENSCHAPS
COMMISSIE

Jaarabonnement en lidmaatschap 1997 : 550 BEF door overschrijving op rekening 068-2039260-56 van Epitaaf met vermelding van naam, adres en jaartal. Vanaf een bedrag van 1.000 BEF wordt u steunend lid van Epitaaf.

Redactie : Bert Bracke, Filip Tas, Linda Van Santvoort, Martine Wynants. Met medewerking van Petra Maclot en Els Vertommen. Deze Nieuwsbrief werd gezet en gedrukt door Carto, 1030 Brussel. V.U. Linda Van Santvoort, O.-L.-Vrouwvoorplein 16, 1020 Brussel.